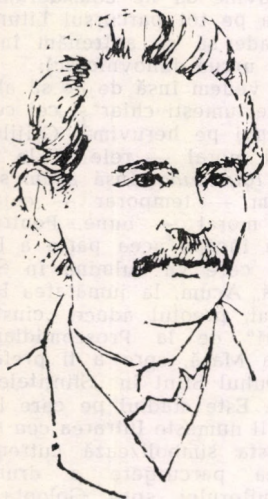

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXA ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMĂ

Trei cărți din sec. XIX, mai puțin cunoscute, despre Eminescu*

giat în România), intitulată: *Eminescu, pesimist, profet și economist*, București, 1899, 106 p.).

Dacă nu ar fi avut proasta inspirație să se amestece într-un domeniu pentru care nu avea nici o chemare, Alexandru Grama ar fi putut rămâne în istoria Bisericii blăjene ca un modest dar onorabil profesor, autor al câtorva cărți de teologie și de istorie bisericească. Scriind cartea despre Eminescu, și-a câștigat o reputație de Herostrat, însemnat cu fierul roșu al infamiei pentru eternitate. E socotit detractor prin excelență. Este singurul critic al marelui poet care nu găsește absolut nimic bun în toată opera acestuia. I-o întoarce pe toată pe dos, și i-o răstălmăcește cu patimă.

Grama era convins că „publicul românesc... mai iute sau mai târziu, va trage dungă peste toate poeziile lui Eminescu și le va da uitării pentru totdeauna” (p. 42). Peste toate deci, și pentru totdeauna. Aceasta o dorea el, celui ce se entuziasmasse cândva în fața Blajului, exclamând: „Te salut, Romă mică!”

E de mirare că a putut gândi astfel, un doctor de Viena și profesor de istorie bisericească și de drept canonic la facultatea de teologie a Bisericii din Blaj. Era autor al mai multor tratate de istorie, și chiar al unei cărți care trata despre „Explicarea mecanică modernă a naturii și credința în Dumnezeu” (1881). Era redactor al revistei „Foaia bisericească” (1883—1886) și membru în Comitetul de redacție al ziarului „Unirea”, toate din Blaj.

Cartea asupra lui Eminescu e rea, dar e sistematică și aparent se încadrează bine în rigorile unui studiu de literatură comparată. De altfel așa se voiește (p. 91). Fiecare capitol e comparat cu marile capodopere ale literaturii universale. Citează nu mai puțin de 54 de nume mari din cultura europeană. Îl folosește pe Gherea împotriva lui Eminescu, atunci când îi convine, și tună împotriva lui când nu-i convine. De blamul lui nu scapă bineînțeles nici Maiorescu, nici Vulcan, nici Diaconovici, nici Slavici.

De un singur lucru nu și-a dat seama Grama: că punându-l pe Eminescu în comparație cu toți marii oameni ai culturii europene, din antichitate la zi, îi fixa indirect și statura lui culturală.

Atitudinea lui Alexandru Grama e cu totul și cu totul de ne-

înțeles, din orice punct de vedere ar fi privită. Și totuși s-au găsit și pentru dînsul cîțiva apărători. Nu detractori ai lui Eminescu, precum a fost el, ci avocați miloși, cu minile pline de circumstanțe atenuante. Cel dintîi a fost tot un canonic de Blaj, care și-a dezvăluit încă de atunci capacitatea de a imita pe colegul său Grama. E vorba de canonicul Augustin Bunea (1857—1909) care va încerca numai după cîțiva ani să facă cu Sava Brancovici ceea ce a făcut Grama cu Eminescu (v. Antonie Plămădeală, *Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei*, în „Telegraful Român” nr. 17—20, 21—24, 25—26, 1983).

Canonicul Bunea a rostit „Cuvîntul funebru” la înmormîntarea Dr. Alexandru Grama, la 14 iunie 1896, în catedrala de la Blaj, în prezența mitropolitului și a tuturor oficialităților blăjene. N-a avut inspirația să ocolească subiectul „Eminescu”. E drept că despre morți se vorbește numai de bine, dar în cazul acesta ar fi trebuit să nu vorbească deloc. Se vede însă că a vorbit din convingere. Iată ce a putut spune: Grama „cunoștea literatura tuturor popoarelor, precum ne dovedește studiul său critic asupra lui Eminescu (1891) care va rămîne pururea un op de valoare care stîrnește în cetitor idei sublime și simțăminte nobile” (s.n.). Ce idei ciudate avea canonicul Bunea despre ideile sublime și despre simțămintele nobile! Îți vine să crezi că n-a citit cartea lui Grama. Că altfel, de, va fi membru al Academiei Române! Desigur nu pentru astfel de „merite”!

Dar lucrurile nu trebuie să minimalizate, pe motiv de necunoaștere, pentru a le căuta circumstanțe atenuante, detractorilor și apărătorilor lor. Așa cum observă Elena Stan (*Poezia lui Eminescu în Transilvania*, București, 1969, (p. 87), Grama a creat un curent la Blaj. Ziarul „Unirea” a dus o adevărată campanie antieminesciană între anii 1891—1892, cu reluări în 1896 (nr. 5, din 1 februarie, p. 33—34) și în 1899 (în „Calendarul Unirii”, p. 76—79). Al. Ciura, (*Geneza unei critici*, în „Lucafărul”, VIII, 1909, nr. 13 din 1 iulie, p. 292—294) și apoi Dr. Elie Dăianu (*Eminescu și Bla-*

(Continuare în pag. a 2-a)

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Pustnicul de la Iordan: Sfîntul Ioan Botezătorul

După cum ne-a spus chiar Domnul și Mîntuitorul nostru Hristos, Sfîntul Ioan Botezătorul este cel mai mare dintre profeți: „Adevărat vă spun că dintre cei născuți din femei, nu s-a sculat nici unul mai mare decît Ioan Botezătorul...” (Matei 11, 11). La această sfîntă și înaltă treaptă l-a condus viața lui curată și profund austeră. Se îmbrăca în haine de păr aspru și se nutrea cu lăcustele, ce erau prinse, uscate și apoi tocate și prefăcute într-un fel de făină.

Cum era de așteptat, o astfel de viață aspră nu putea să nu atragă luarea aminte a celor care-l vedeau și mai ales cuvintele ce-i ieșeau din gură! De aceea, vestea că, la apa Iordanului, a

apărut un pustnic, cu iuțea fulgerului, s-a răspîndit în Iudeea și împrejurimile sale.

După cum ne istorisesc sfintele Evanghelii, în afara mulțimilor din popor, la Ioan veneau și cei din serviciul romanilor, care se știau adînc vinovați, deoarece serveau păgînilor, adică romanilor care se închinau nu numai la zei și la oameni, ci adorau pe împărat, căruia îi aduceau chiar jertfe.

În rîndul întii au venit vameșii (incasatorii de impozite). Aceștia se așteptau să li se spună, în cuvinte hotărîte, să se retragă din slujba necredincioșilor. Ioan însă le grăiește cu blîndețe: să

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Ath. Negoită

Unirea Principatelor — moment de răscruce în istoria modernă a României

La 24 ianuarie, poporul nostru sărbătorește împlinirea a 126 de ani de la Unirea Principatelor — Moldova și Țara Românească — eveniment de cea mai mare însemnătate în istoria României. Actul unirii Moldovei și Țării Românești înlăunțuit în 1859, care a pus bazele statului român modern, reprezintă rezultatul firesc al unui îndelungat proces istoric.

În perspectiva istorică, lupta pentru realizarea unității naționale, apare ca o permanență a gândirii, a simțirii și acțiunii poporului român. Unirea din 1859 își are rădăcinile împlîntate adînc și puternic în întreaga dezvoltare anterioară a poporului nostru, ea a însemnat un punct de referință pentru eforturile depuse în continuu de români în lupta pentru libertate și unitate națională.

Năzuința formării unui stat unitar și eliberat de dominație străină, în care românii, strînși laolaltă, să-și afirme în fața omeniilor propria lor menire, a dominat în întreg evul mediului gîndirea social-politică, planurile militare și diplomatice ale înaintașilor noștri, devenind în epoca modernă idealul suprem al întregii națiuni române, țelul ei politic fundamental. Exprimînd această realitate, Nicolae Bălcescu, pe la 1850, scria: „Unitatea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari care intrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului, spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, munciră,

suferiră și muriră. Pentru dînsa Horea moarte cumplită pe roată suferi.”

Prima unificare politică și militară a teritoriului românesc, înlăunțuită în 1600 în timpul domniei lui Mihai Viteazul, a verificat cu putere de convingere forța și statornicia idealului poporului român de libertate și unitate națională. Memoria Unirii din 1600, în toată măreția și plenitudinea ei, s-a transmis de la epocă la epocă, de la generație la generație. Dreptul inalienabil la unitate și independență al poporului român a reprezentat, în continuare, dominantă gîndirii și acțiunii politice, diplomatice, culturale și militare ale marilor voievozi munteni și moldoveni ce au urmat. Aceleași idealuri au înaripat permanent mîntea, inima și condeii celor mai înaintate personalități ale culturii românești din întreg evul mediu și în epoca modernă, au format substanța a nenumărate scrieri tipărite în cele trei țări românești, alimentînd flacăra aspirațiilor multiseculare de unitate a tuturor românilor în pofida granițelor artificiale stabilite de marile imperii pe corpul aceluiași popor și aceleași țări. Îmbrățișat de popor, acest ideal a dobîndit o forță de nestăvilire.

Hotărîrea de a înlăunțui unirea a căpătat o puternică expresie în timpul revoluției de la 1848, din țările române. Avînd caracter uni-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Ioan Ardelean

Țară

Trei surori din cerul sfînt
ne-a dat nouă Dumnezeu,
s-avem și noi pe pămînt
țară, grai și curcubeu!

Și din ceruri-nalte foarte
ai venit drept dănie,
pe pămînt să n-avem moarte,
Mamă Transilvanie!

Pe pămînt să nu ne fie
nici o vorbă iără slovă,
să ne-nvești de veșnicie
Mumă dulce, tu, Moldovă!

Cîte-un soare-n orice zi
graiul să ni-l aurească
mortii să ne fie vii,
Maică Țară Românească!

Trei surori din cerul sfînt
s-au împreunat și cîntă
cît dura-vom pe pămînt
românească doină sfîntă.

Pr. Ioan Petraș

Ce este mîntuirea?

Ca să-l putem preamări pe Domnul nostru Iisus Hristos ca Mîntuitor al nostru, ca să ne putem ruga cît mai bine „pentru mîntuirea sufletelor noastre” și ca să ne împlînim partea noastră de lucrare pentru mîntuirea noastră, este de trebuință să știm ce este mîntuirea, în ce constă ea. Cel mai bun răspuns la această întrebare îl găsim în Sfînta Evanghelie, în acele texte în care sînt pomeniți unii dintre aceia care au primit bucuria mîntuirii, dintre cei care s-au învrednicit de mîntuire. Asupra unor astfel de texte din Evanghelie ne vom opri cu gîndul în cele ce urmează.

Din Sfînta Evanghelie de la Luca (7, 36—50) aflăm că, odată, pe cînd Domnul Hristos ședea la masă în casa unui fariseu, o femeie din cetate, care era păcătoasă, stînd jos lîngă Mîntuitorul l-a udat picioarele cu lacrimi, l-a șters cu părul ei, l-a sărutat și l-a uns cu mir. Despre acea femeie, Domnul Hristos a zis, în auzul tuturor:

„Iertate sînt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit” (Lc. 7, 47), iar femeii i-a zis: „Credința ta te-a mîntuit; mergi în pace” (Lc. 7, 50). Luînd aminte la aceste cuvinte ale Fiului lui Dumnezeu, ne dăm seama că aci este vorba despre mîntuirea de păcate, că între mîntuire și iertarea păcatelor este o strînsă legătură, mîntuirea cuprinzînd totdeauna și iertarea păcatelor. Să reținem, din această împrejurare, mai ales cuvintele „credința ta te-a mîntuit”.

„Credința ta te-a mîntuit; mergi în pace” (Lc. 8, 48) i-a spus Domnul Hristos și unei alte femei, care, atingîndu-se cu credință de poala hainei Lui, s-a vindecat de o boală grea și îndelungată. În acest caz, mîntuirea înseamnă ieșire din suferință, înlăturarea suferinței, înseamnă însănătoșire. Credința femeii a făcut ca din ființa Domnului Hristos să pornească putere vindecătoare și să-i dea femeii aceleia sănătate. De aceea a zis Mîntuitorul: „Credin-

(Continuare în pag. a 3-a)

Ieromonahul Teofil

* Geo Bogza îmi trimite în fiecare an, la 15 ianuarie, cîte un gînd despre Eminescu. În anul acesta mi-a scris: „15 ianuarie. Mîneni și mitropoliți nu uitați să luați lumină din marea lumină a acestei zile”.

Îi dedic cu bucurie acest „Calendar de inimă”, ca să vadă că i-am urmat sfatul.

Trei cărți din sec. XIX, mai puțin cunoscute, despre Eminescu

(Continuare din pag. 1)

Jul, în „Unirea”, XXV, 1915, nr. 33, 3 aprilie, p. 3 și urm.; și în Extras, au făcut noi tentative de justificare a lui Grama, desigur sortite eșecului și rușinii, ca și cartea lui Grama.

Antieminescianismul promovat de Grama a fost în Transilvania un fenomen izolat, (Elena Stan, op. cit., p. 88). Tot așa cum izolat a rămas și cazul Macedonski în vechiul regat.

Reacția față de Grama n-a întârziat în presa de pe tot cuprinsul spațiului românesc (o bibliografie foarte largă, la Elena Stan, op. cit.), pînă cînd a fost acoperit de uitare, odată cu studiile care, apăsîndu-se temeinic și obiectiv asupra operei eminesciene, i-au fixat pentru totdeauna locul de frunte în cultura românească.

La puțin timp după studiul lui Grama au mai apărut cîteva studii, recenzii și cărți, despre Eminescu, în general, sensibile la geniul eminescian.

Necrologul lui Eminescu a fost scris de Vasile Goldiș (semnat G.) și publicat în *Tribuna* din 21 iunie/3 iulie 1889, p. 559. În același an, în luna noiembrie, tot în *Tribuna* de la Sibiu, Vasile Goldiș a publicat în patru numere consecutive un studiu intitulat „Pesimismul în poeziile lui Mihail Eminescu”.

Replica transilvăneană la cartea lui Grama (despre aceasta v. și Gavril Istrate, *Aleksandri și Eminescu în Transilvania* în „Repere sibieni”, vol. II, Sibiu, 1980, p. 107 și urm.) — deși scrisă fără această intenție — a venit însă din partea lui Elie Cristea (viitorul patriarh Miron Cristea, patriarh între 1925—1939), sub forma unei *Teze de doctorat* în filozofie și filologie modernă la Universitatea din Budapesta, intitulată: *Eminescu, eșele și mîvele (Eminescu, viața și opera, Szamosujvárt, 1895)*.

Despre aceasta s-a mai scris în ultima vreme, [în afară de cartea Elenei Stan, v. Prof. Gh. Bulgăr „O carte uitată despre Eminescu, studiul teologului Ilie Cristea din 1895”, în „Telegraful Român”, 1981, nr. 25—26, p. 4. Teza lui Ilie (Elie cum își va zice el, Cristea Illés, în l. maghiară) Cristea a fost tradusă și publicată în românește de Antonie Plămădeală, în vol. „Pagini dintr-o arhivă inedită”, București, ed. Minerva, 1984, p. 249—289. Considerații despre conținut, în *Introducere* la aceeași carte, p. VII—XI]. Vom nota mai întâi faptul că Elie Cristea, cu toate că în mod sigur cunoștea cartea lui Grama și campania antieminesciană a ziarului „Unirea”, nu le menționează deloc. Pur și simplu le ignoră. Poate și pentru a nu fi obligat să facă din Teză o replică polemică. Teza lui e expozitivă, analitică, obiectivă. Este un adevărat studiu de literatură comparată, făcut cu rigoare științifică, din care trage concluzii serioase, cu totul în altă manieră decît o făcuse Grama. Elena Stan numește cartea lui Cristea: „prima monografie — în adevăratul înțeles al cuvîntului — asupra lui Eminescu” (op. cit., p. 117). El examinează viața poetului, limba, stilul, versificația, și se pronunță în cîteva din problemele controversate asupra vieții și operei poetului, situîndu-se mereu „pe pozițiile bunului simț”. Așa, spre exemplu, soluția preferată de Elie Cristea cu privire la pesimismul eminescian, căruia Grama îi dedicase aproape jumătate din cartea sa, fără să înțeleagă nimic din el, este aceea pe care critica literară o afirmă și astăzi. Iată textul lui Cristea: „Convingerea noastră e că pesimismul lui Eminescu nu are numai o singură cauză, ci este rezultatul mai multor influențe. În parte, trebuie notată starea lui psihologică, boala, societatea în care a trăit, lipsa mijloacelor materiale și, în special educația de care a beneficiat. Toate acestea l-au condus la acea suită de decepții care a degenerat apoi în pesimism. Nu putem admite ipoteza că Eminescu ar fi fost cîndva cu

total optimist. Chiar primele poezii pe care le-a scris, arată înclinații spre pesimism (*Viața*). Dar nu putem accepta nici ipoteza că Eminescu, dacă ar fi avut condiții materiale mai bune, ar fi rămas tot în același pesimism” (în *Pagini dintr-o arhivă inedită*, p. 270).

Cristea arată că poezia populară a fost școala primordială care l-a format, „poeziile de inspirație populară fiind adevărate modele ale genului” (p. 263). Sufletul lui Eminescu a fost „sensibil și profund” (p. 264) și reușește să trezească în cititor aceleași sentimente ca și acelea ale lui (p. 265). Comparațiile poetului sînt „foarte plastice” (p. 266) și „nu a existat încă un scriitor român care să minuiască atît de abil arma satirei ca el” (p. 266—267), satirele fiind „adevărate perle” (p. 167). Elie Cristea identifică în poezia lui Eminescu „metoda antagonismului” ca mijloc de obținere a unor efecte sigure în cititori (p. 268). Luceafărul este „perla literaturii române” (p. 274).

Cristea face demonstrația patriotismului lui Eminescu curat și înflăcărat, dînd numeroase exemple din *Ce-ți doresc ție dulce Românie*, din *Doină*, din *Scrisoarea a III-a*. Iată observații de mare subtilitate. „Ni căieri nu găsim o frază anume patriotică — zice Cristea — dar totuși citind astfel de pasaje (se referă la *Scrisoarea a III-a* n.n.), omul își simte inima încălzită de patriotism. Aceasta este adevărată artă! O artă reușită trezește sentimente, pe cînd una cu fraze multe dar nesemnificative, ne lasă reci. Chiar și acele părți în care nici nu amintește de țară sau de popor, ne sugerează sentimente patriotice. Cine nu simte, de pildă, la citirea unor poezii de-ale lui Eminescu, dragostea de limbă și de poporul care a dat naștere la astfel de poezii? Eminescu nu face ca alții care scriu despre limba română că e cea mai frumoasă; el scrie poezii frumoase, ca de pildă *Ce te legeni codrule*, în care ne convinge că limba noastră, minuită de o mină poetică așa cum e a lui, poate sta lîngă cea italiană. Cei care l-au acuzat pe Eminescu de lipsă de patriotism, s-au așteptat oare la fraze bombastice?” (în *Eminescu, viața și opera*, cf. Antonie Plămădeală, *Pagini dintr-o arhivă inedită*, p. 281).

Cristea adîncește studiul său pînă la analize de amănunt cu privire la limbă, avînsînd unele opinii critice, pentru vremea aceea, interesante. Astfel, are îndoieli cu privire la gerunziul prea prezent în opera eminesciană, a cărui „folosire în limba română nu a fost încă reglementată”. De asemenea i se pare nepotrivit acordul gerunziului cu subiectul și introducerea unui participiu prezent nou (pasărea cîntă suspine imitînd; ființei sălînde pe-un cal; ape lucinde; lumină pîlîndă). Notează și unele asonanțe. Dar dincolo de acestea, el consideră că expresiile eminesciene sînt foarte precise, iar epitele „ornamentează limba cu asemănări de mare măiestrie poetică” (p. 285), evitînd totuși repetarea lor (p. 286). Admiră cuvintele onomatopoeice (zornet, șopot, șuerat, biziit), cuvintele împrumutate din cronici și din textele bisericesti (*văzum din Pălia de la Orăștie*) socotîndu-i stilul lui Eminescu „inegalabil” (p. 287). „Cînd citim poeziile sale, e ca și cum am asculta o melodie superbă” (p. 287), „rimele sale fiind desăvîrșite” (p. 288).

În încheiere, Cristea critică pe imitatorii lui Eminescu care și-au făcut o modă din pesimismul său dar sînt ca și cei care cîntă vinul dar beau doar apă! Eminescu este, după Cristea, „printre cei mai mari poeți ai acestui secol”, și citează din poetul francez B. I. Hetrat care a spus că: „dacă Eminescu ar fi scris în limba franceză, ar fi cel mai mare poet al acestui secol” (loc. cit., p. 289).

Alexandru Grama și Elie Cristea sînt, precum se poate lesne observa, pe poziții total antagonice în interpretarea liricii eminesciene. Interpretarea lui Elie Cristea rezistă și astăzi.

Cea de-a treia carte din secolul trecut asupra lui Eminescu, e cea a lui I. S. Ordeanu: *Eminescu, pesimist, profet și economist* (București, 1899). Deși numele lui nu era cu totul necunoscut și cu toate că aceasta nu este singura lui carte despre Eminescu, I. S. Ordeanu nu e amintit de nici un comentator al operei lui Eminescu. (Ion S. Ordeanu, n. 20 august 1864 în Transilvania, a făcut liceul la Blaj și Școala Centrală de Agricultură „Herăstrău” din București. În 1885 a fost capul mișcării pentru serbarea centenarului morții martirilor Horia, Cloșca și Crișan. A trebuit să se refugieze în România, fiind considerat, în Ardeal, revoluționar. A fost profesor la mai multe școli de agricultură, inspector, revizor agricol s.a. A colaborat la „Plugarul luminat”, „Economia Națională”, „Universul”, „Voința Națională”, „Naționalul”, „Epoca”, „Națiunea” etc. În afară de unele scrieri din domeniul agriculturii a mai scris: *Eminescu plînge în poezia sa ruina României*, 1914, și *Eminescu împărat poet* (1933). Se vede a fi fost la curent cu opera lui Eminescu și cu ceea ce se scria despre el. Nu cunoștea însă nici cartea lui Grama, nici pe cea a lui Cristea.

Interpretarea pesimismului eminescian e destul de ciudată sub pana lui Ordeanu. După dînsul, Eminescu „a fost cel mai optimist om de pe fața pămîntului” (p. 7—8). Pesimismul său era... economic. „Își are izvorul în reaua noastră organizație economică” (p. 12). După Ordeanu, *iubita* din poeziile lui Eminescu este totdeauna țara, România, căci „Eminescu nu se poate să-și fi căutat dragostea proprie” (p. 43). El plînge țara, reaua ei situație economică. „Fiecare strofă din *Doina* e un volum întreg de scrieri economice asupra țării noastre” (p. 37), iar Eminescu este „cel mai mare economist al României” (p. 47). Chiar și poezia *O, Mamă* are în vedere tot țara, pe mama tuturor românilor (p. 65).

E de înțeles de ce numele acestui „exeget” nu figurează în rîndul comentatorilor operei eminesciene. Poetul operează, după el, numai cu simbole, și totul se dezvăluie doar celui ce posedă cheia acestor simbole. Subiectul general al poeziilor eminesciene este pe de o parte: *România* — Eminescu fiind patriotul prin excelență — pe de alta: *economia românească*, dirijată de străini împotriva intereselor țării, de unde îndreptățitul pesimism al marelui poet.

Am adăugat, pe lîngă cei doi de dinainte, Grama și Cristea, și numele lui Ordeanu în expunerea noastră pentru că reprezintă totuși, și el, o încercare timpurie — înainte de 1900 — de exegeză eminesciană, deși cu totul ieșită din comun. Chiar așa fiind însă, exegeza lui e un termen de comparație cu Grama, nefiînd deloc mai ieșită din comun decît a acestuia. Citîndu-l azi pe Ordeanu, putem zîmbi, dar nu ne poate revolta în măsura în care ne revoltă și va revolta pe toți românii pînă la sfîrșitul veacurilor, cartea lui Grama. Îți vine să te întrebî mereu: cum a fost posibil? Și totuși a fost posibil. Așa cum a fost posibil să-și afle chiar și apărătorii.

Fără îndoială, numele acestora, *Gramă et comp.*, ar trebui acoperite cu văluri de uitare pentru totdeauna.

Elie Cristea însă, trebuie amintit cu respect și recunoștință. El ne-a dat *cel dintîi studiu solid* — cit se putea la vremea aceea la o universitate străină — despre viața și opera marelui nostru poet național. Este *prima Teză de doctorat asupra lui Emi-*

Din cîntările liturgice ale Ortodoxiei — Heruvicul —

Cîntarea numită îndeobște *Heruvic* ne îndeamnă să părăsim preocupările străine de Liturghie: „toată grija cea lumească să o lepădăm”. La prima vedere avem aici un *autoîndemn* colectiv. Însă, exprimat printr-o cîntare bisericască, el este mai curînd un îndemn al Bisericii și al capului ei, Iisus Hristos, adresat nouă. Spre o mai mare eficiență, îndemnul este pus în gura noastră, însușit.

Calea lepădării grijilor lumești nu constă în a ne da seama de grijile avute și de cele posibile și a zice apoi: nu, nu mai vreau să știu acum de ele. Există o cale *pozitivă*, mai ducătoare la scop: aceea de-a ne îndrepta mintea și simțirea afectivă spre realități spirituale sfinte. Dacă reușim să facem așa, grijile străine dispar de la sine.

Însuși Heruvicul ne antrenează pe această cale pozitivă. Căci, încă înainte de îndemnul la lepădarea grijilor lumești, ne aduce în conștiință un adevăr sublim, acela că, în timpul Sfintei Liturghii, noi îi simbolizăm pe heruvimi: „Noi care pe *heruvimi* cu taină închipuim... Și ne mai amintește că, asemenea serafimilor, deși nu la nivelul sfințeniei lor, și noi înălțăm lui Dumnezeu cîntare „întreit sfîntă”. Întreit, în înțelesul că de trei ori, consecutiv, cîntăm: „Sfînte”, sau „Sfînt”. („Sfînte Dumnezeule, Sfînte tare, Sfînte fără de moarte... Și: „Sfînt, Sfînt, Sfînt e Domnul Savaot... Iată cit de subtilă poate fi calea pozitivă a lepădării grijii lumești!).

Dificultatea înțelegerii unei simbolizări este mult mai mare decît a înțelegerii unei asemănări. Asemănarea o facem între ființe (sau lucruri) de același gen, sau de genuri apropiate. Asemănăm om cu om, sau chiar o colibă cu o casă. Pentru că și acestea din urmă au ceva comun; sînt tot locuințe, deși mult diferite. Însă entitățile investite cu semnificație simbolică aparțin unui gen diferit (inferior) față de cel superior al entităților pe care le simbolizează. Dacă e bine realizată, deși desenată pe pînză, o stemă poate simboliza o măreață realitate: patria. Cu toate că ceea ce au comun e abia sugerat. Simbolul se învâluie în mister. Cu atît mai mult cînd oamenii *pămînteni* simbolizează ființe *ce-rești*, cum sînt heruvimii. De aci exprimarea: „cu taină închipuim”.

În mod neașteptat, Heruvicul îndeamnă la lepădarea grijilor lumești tocmai pe credincioșii situați pe o treaptă de trăire spirituală superioară, pe cei în care putem vedea simbolul ai heruvimilor: „Noi care cu taină închipuim pe *heruvimi*... toată grija cea lumească să o lepădăm... Însă Biserica numai *principial* ne numește simbolul ai heruvimilor. Mai mult, determinarea „noi care...” poate fi interpretată și ca întrebare: care închipuim? Sau: ciți dintre noi îi închipuim pe heruvimi?

În orice caz, nu toți participanții la Sfînta Liturghie se află într-o asemenea stare morală superioară. O făclie neaprinșă nu poate fi simbol al științei; una care arde și luminează poate fi investită cu o asemenea semnificație simbolică. Credincioșii care stau aproape indiferenți în biserică nu închipuie pe heruvimi. Dar sînt unii credincioși care, din bună vreme, se *pregătesc* pentru Sfînta Liturghie. În timpul slujbei ei ascultă în mod conștient și adînc simțit toate rostirile și cîntările liturgice, sau pe acestea din urmă chiar le cîntă.

Cu ajutor de Sus, acești credincioși pot fi imagini văzute ale ființelor spirituale sfinte, invizibile; pot închipui pe heruvimi.

Dar pe cei ce nu se ridică la o asemenea treaptă morală superioară, deși participă la Liturghie, îi uită Biserica? Nu. În multe momente ale slujbei, preotul doarește și se roagă: „Pace tuturor”.

Sau: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos... să fie cu voi, cu *toți*”. (Deci și cu cei ce încă nu închipuie pe heruvimi).

Iar dacă, după aproape două mii de ani de viață bisericască, încă ne mai rugăm pentru cei „chemați”, prin aceștia îi înțelegem acum tocmai pe cei așteptați de Biserică să ajungă și ei la o viață moral-creștină adevărată, ca și ei să poată închipui pe heruvimi. Auzind că unii credincioși (cei vizați de pronumele „noi”) se află într-o asemenea stare aleasă, în sufletul unor „chemați” se aprinde nobila dorință de a fi învredniciți și ei de starea aceasta și se silesc spre ea. (De altfel, poate că mulți dintre noi, deși botezați, nu sîntem — moral — decît „chemați”. Așa se cuvine să ne considerăm. De aceea pe tot parcursul Liturghiei se cade să ne antrenăm într-un zelos urcuș duhovnicesc).

Și vedem însă de ce să alunge grijile lumești chiar și cei ce pot închipui pe heruvimi? Grijile lumești moral — rele să le alungăm *totdeauna*. Însă acum să lepădăm — temporar — chiar și cele moral — bune. Pentru că acum începe cea parte a Liturghiei care va culmina în Sfînta Jertfă. Acum, la jumătatea Heruvicului, preotul aduce „cinstitele daruri” de la Proscomidiar pe sfînta Masă, spre a fi prefăcute de Duhul Sfînt în „Sfîntele Daruri”. Este stadiul pe care Liturghia îl numește *Intrarea cea mare*. Aceasta simbolizează cutremurătoarea parcurgere a drumului Mîntuitorului spre Golgota. De aceea, încă de pe acum, credincioșii înduhovniciți întrevăd și presimt momentul culminant al Jertfei Mîntuitorului. Mai au loc grijile lumești?

Este adevărat că pînă aici însuși preotul îndeamnă să ne îndreptăm sufletele și spre cele necesare vieții în *lume*, spre griji *lumești* bune. Îndeamnă să ne rugăm „pentru îmbelsugarea roadelor pămîntului”, pentru „buna întocmire a văduhului” și pentru alte asemenea condiții favorabile vieții în *lume*. Dar ne îndeamnă la rugăciune generoasă, altruistă. Unele îndemnuri sînt expres altruiste: „pentru toate orașele și satele... pentru pacea a *toată* lumea”.

Și totuși, acum, la *Intrarea cea mare*, să lepădăm chiar și aceste griji lumești bune: „toată grija lumească”. În ce scop? Ca, în limpezimea lăuntrică realizată astfel, să putem primi „pe Împăratul tuturor”, adică pe Dumnezeu-Fiul, nedespărțit de Tatăl și Duhul Sfînt. Motivare supremă!

Însă cum este posibil ca noi, care existăm în *lume*, să primim pe Dumnezeu „Cel nevăzut”, supraexistent dincolo de *lume*? Taină! Creatorul, duh pur, („duh este Dumnezeu”, Ioan 4, 24), se apleacă spre oameni și univers spre a-i susține și mîntui.

În mod simțit, pe „Împăratul tuturor” îl primim în Sfînta Euharistie. Sub înfățișarea pîinii și vinului primim omenitatea Fiului lui Dumnezeu, *nedespărțită* de Dumnezeu-tatăl Sa, de modul dumnezeiesc de a fi. Totodată, în timpul Sfintei Liturghii, mai cu seamă cînd ne cuminecăm, primim și o întărire și sfințire a puterilor noastre sufletești. Întărite astfel, aceste puteri ne vor folosi mult la colaborarea noastră cu Dumnezeu, spre dobîndirea mîntuirii. Și ne vor fi de mare ajutor cînd vom relua activitățile noastre profesionale.

Repetăm, în timp ce, spre binele nostru, abandonarea grijilor lumești moral-rele trebuie să fie permanentă, lepădarea celor moral-bune va fi numai *vremelnică*, adică pînă la sfîrșitul Liturghiei. Dar neapărat necesară, pentru a putea urma îndemnul: „Să stăm bine, să stăm cu frică, Sfînta Jertfă în pace a o aduce”. Și îndemnul final: „Cu pace să ieșim.”

Pr. conf. Gheorghe Șoima

nescu din întreaga literatură. Și una izbutită.

Eminescu a străbătut din veacul său într-al nostru triumfător. Detractorii n-au reușit să-l im-

pedece nici măcar cu un pas. Și drumul său e deschis spre veacurile viitoare, din triumf în triumf, fiindcă e Cezarul nemuritor al poeziei românești. Al poeziei.

Unirea Principatelor ...

(Continuare din pag. 1)

tar, revoluția pașoptistă a așezat în centrul ei dezideratele desființării servitutiilor feudale, introducerea libertăților democratice burgheze, înlăturarea dominației străine, realizarea unității și independenței naționale. „Vrem să ne unim cu țara” strigau românii transilvăneni întruniți pe Cîmpul Libertății; iar muntenii cereau unirea pentru a „alcătui un singur stat, o singură nație, o singură Românie liberă”.

Bogata moștenire ideologică și culturală a revoluționarilor pașoptiști, puternicele tradiții democratice, idealurile de unitate și libertate națională au fost preluate, amplificate și ridicate pe noi trepte, în deceniul următor, de forțele progresiste ale poporului român. Se confirma adevărul cuvintelor lui Mihail Kogălniceanu care, în august 1848, aprecia că unirea Moldovei cu Muntenia reprezintă „cheia de boltă, fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național”. Același mare patriot, referindu-se la problema înfăptuirii unității naționale, spunea, în 1857: „Dorința cea mai mare, cea mai generală, aceea hrănită de toate generațiile trecute, aceea care, împlinită, va face fericirea generațiilor viitoare este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unire care este firească, legiuită, și neapărată.” Idealul unirii, prezent în conștiința poporului, care nutrește speranța înfăptuirii acesteia odată cu un amplu program de reforme, dobîndea noi forțe. Unirea, scria Cezar Bolliac, în 1850, „a fost sentimentul național în toate părțile României de când istoria a început a ne spune câte ceva despre Dacia.”

Războiul Crimeii (1853—1856) a făcut ca idealul liberal-democratic al țărilor române, de a se uni într-un singur stat, să intre din nou în combinațiile de culise ale puterilor europene. Discutat cu ocazia tratatelor de pace de la Viena din primăvara anului 1855, iar apoi la Congresul de la Paris din 1856, a făcut din cauza muntenilor și moldovenilor o problemă europeană. În cadrul lucrărilor, delegațiile participante la congres s-au pronunțat fie pentru unirea Moldovei cu Muntenia, fie împotriva ei, în măsura în care constituirea statului unitar român coincidea cu interesele lor economice și politice. În cele din urmă, congresul a stabilit consultarea poporului în privința unirii.

În acest moment, lupta pentru unire, care devenise, după expresia unui contemporan, „o necesitate ca pîinea de toate zilele”, a intrat într-o fază nouă, antrenînd activ masele populare, care înțelegeau să acționeze energetic pe plan intern și extern, pentru valorificarea plenară a posibilităților create. Din inițiativa lui Mihail Kogălniceanu, Vasile Alexandri, Costache Negri a luat ființă Comitetul Central al Unirii în Moldova, care și-a asumat sarcina să conducă acțiunea pentru unirea Principatelor. Un asemenea organ a luat naștere și în Muntenia.

Cu toată opoziția marilor puteri, Divanul ad-hoc al Moldovei, întrunit la 7 octombrie 1857, a hotărît: „Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România.” În expunerea de motive, prezentată de Kogălniceanu, acesta spunea: dorim „unirea Principatelor pentru că sintem același popor, omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem același început, același nume, aceeași limbă, aceeași religie, aceeași istorie, aceeași civilizație, aceeași instituții, aceeași legi și obiceiuri, aceeași temeri și aceeași speranțe, aceeași trebuințe de îndestul, aceeași hotare de păzită, aceeași dureri în trecut, același viitor de asigurat și, în sfîrșit, aceeași misie de îndeplinit”. A doua zi, 8 octombrie, Divanul ad-hoc din Țara Românească, de asemenea, a hotărît „Unirea Principatelor într-un singur stat și sub un singur guvern”.

Conferința de la Paris, din mai—august 1858, a luat în discuție raportul Comisiei europene de informare asupra situației din Principate și a adoptat o Convenție privind statutul internațional și organizarea internă a celor

două țării. Cu toate că în divanurile ad-hoc se formulase dorința de unire a celor două țări, Convenția stabilea doar o uniune formală a lor sub numele de Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești, dar fiecare țară să aibă domnul și guvernul ei, adunarea sa legislativă și administrație separată.

Lucrările Conferinței de la Paris au demonstrat că problema Unirii nu putea fi rezolvată pe calea negocierilor dintre marile puteri, ci numai printr-o acțiune energetică a forțelor interne, care să pună diplomația europeană în fața unui fapt împlinit.

Ca urmare a unei activități intense și neobosite, și de această dată poporul și-a dovedit înțelepciunea și curajul, capacitatea de a influența și determina mersul evenimentelor. La 5 ianuarie 1859, Adunarea electivă din Iași proclamă în unanimitate drept domn al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza.

Vestea alegerii lui Cuza pe tronul Moldovei s-a răspândit cu viteza de fulger prin viu grai, prin sunetul prelung și înaripat al clopotelor de la toate bisericile din țară, prin ziare și publicații, fiind primită cu un entuziasm fără margini. Această veste a trecut și dincolo de granițele țării, ajungînd pînă la Paris.

În strînsă conlucrare cu moldovenii și răspunzînd dezideratului major al epocii, Adunarea electivă din București, la 24 ianuarie 1859, l-a ales domn al Munteniei tot pe colonelul Alexandru Ioan Cuza. În acele clipe de mare înflăcărare și entuziasm „tot Bucureștiul era în picioare de la Filaret și Dealul Mitropoliei pînă la Băneasa”.

Referindu-se la faptul că națiunea a înfăptuit și tot ea va apăra Unirea Principatelor, poetul Dimitrie Bolintineanu scria în ziarul „Dimbovița”: „Nația ce voințește Unirea prin alegerea domnului Alexandru Ioan I va ști să facă toate sacrificiile spre a o dobîndi; că ceea ce a făcut această nație va rămîne făcut și bun pentru totdeauna. Ideile viitorului au învins ideile trecutului. Cei ce au ales domn al lor pe domnul Moldovei vor ști să-l susțină, căci acest domn este simbolul naționalității și al libertății românilor.”

Unirea Principatelor, „actul energetic al întregii națiuni române” — după cum declara Mihail Kogălniceanu — a avut un larg ecou în teritoriile românești aflate sub dominație străină. Marele cărturar ardelean Alexandru Papiu Ilarian, spunea: „De cînd s-a ales Cuza domn, românii din Transilvania numai la Principate privesc ... numai de aici își văd scîparea.”

Actul unirii Principatelor române a avut un ecou deosebit și peste hotare, mai ales în țările unde lupta pentru înfăptuirea unității de stat era o problemă la ordinea zilei, cum era cazul Italiei. Astfel, la începutul lunii februarie 1859, cavalerul Benzi scria din Torino unuia din conducătorii mișcării unioniste române: „Nu pot să vă spun îndeajuns întreaga plăcere pe care am încercat-o aici aflînd despre dubla alegere a lui Cuza ca prinț al Moldovei și al Țării Românești. Acesta era cel mai înțelept și mai bun răspuns de dat tuturor intrigilor din afară și dinăuntru. Prin această dublă alegere, moldo-valahii își exprimă încă odată dorința lor în favoarea Unirii. Onoare vouă, bravi români, scumpi și buni prieteni.”

Eveniment epocal în istoria României, Unirea din 1859 a pus bazele statului național român modern, a permis angajarea țării noastre pe drumul progresului și civilizației pe toate planurile. Modernizarea noului stat și racordarea lui la țările dezvoltate din Europa a condus la accelerarea evoluției socio-economice a țării, a constituit cadrul favorabil pentru înfăptuirea unui șir de reforme progresiste în diferite domenii de activitate, a deschis noi și ample perspective dezvoltării țării. Unirea din 1859 și apoi cucerirea independenței de stat în 1877—1878 au constituit pașii ce au condus la desăvîrșirea unității naționale a poporului român în memorabilul an 1918.

Ce este mîntuirea?

(Continuare din pag. 1)

ta ta te-a mîntuit”. Femeii păcătoase, credința i-a adus iertarea păcatelor, i-a adus mîntuirea de păcate. Celelalte femei, credința i-a adus vindecare de boală, mîntuire de suferință.

A mai zis Domnul Hristos „credința ta te-a mîntuit” și adresîndu-se unui om vindecat de lepră (Lc. 17, 19). Și în acest caz, Mîntuitorul, spunînd „credința ta te-a mîntuit”, prin mîntuire a înțeles vindecarea, a înțeles curățirea de lepră.

Dar Domnul Hristos n-a pomenit numai de mîntuirea de păcat și de mîntuirea de suferință, ci a pomenit chiar și de mîntuirea de moarte. Despre mîntuirea de moarte a amintit Fiul lui Dumnezeu, cînd, fiind în drum spre casa lui Iair, cineva a adus vestea că fiica lui Iair murise. Atunci Mîntuitorul i-a zis lui Iair: „Nu te teme; crede numai și se va mîntui” (Lc. 8, 50). Și într-adevăr, cuvîntul Domnului s-a împlinit, căci El a mîntuit de moarte pe fiica lui Iair, readucînd-o din moarte la viață, prin înviere.

Păcatul, suferința și moartea sînt realități negative, care se împotrivesc binelui și fericirii omului. Domnul Hristos are putere să ierte păcatele și să îndrăvinească firea omenească. El are putere chiar și să învieze pe cei morți.

Puterea Sa de a ierta păcatele și de a vindeca neputințele și-a arătat-o Mîntuitorul, cu prilejul vindecării paralizicului din Capernaum. Cînd i-a fost pus înainte acel paralizic, Domnul a zis către el: „Îndrăznește Fiule. Păcatele tale sînt iertate” (Mt. 9, 2). Apoi, ca să arate că „putere are Fiul Omului pe pămînt a ierta păcatele”, a zis către paralizic: „Scoală-te, ridică patul tău și mergi la casa ta” (Mt. 9, 6), ceea ce s-a și împlinit îndată.

Este important de observat că înainte de a-i da vindecare paralizicului, Fiul lui Dumnezeu i-a dat aceluia iertarea păcatelor, ceea ce înseamnă că Mîntuitorul a vrut să scoată la iveală legătura care este adeseori între pă-

cat și boală, între păcat și suferință. Același lucru l-a scos în evidență Domnul Hristos și cînd i-a spus unui om, pe care îl ridicase din patul suferinței: „Iată te-ai făcut sănătos. Nu mai păcătuie ca să nu ți se întîmple și mai rău” (In. 5, 14).

Știînd Domnul Hristos că pricina cea mai de căpetenie a tuturor relexor din această lume este păcatul, El a făcut totul pentru ca oamenii să poată primi iertarea păcatelor și mîntuirea, adică deplina eliberare de sub puterea păcatului.

După învățătura sfintei noastre Biserici, întemeiată pe descoperirea dumnezeiască din Sfînta Scriptură, păcatul este călcarea legii lui Dumnezeu, făcută cu deplină voință și știință. Abaterea de la legea lui Dumnezeu poate fi împlinită cu gîndul, cu cuvîntul și cu fapta. Aceasta o înțelegem din rugăciunile de dezlegare, pe care le rostesc preoții, pentru credincioși, în care este vorba de păcate și de greșeli, făcute cu cuvîntul, cu lucrul sau cu gîndul.

Păcatele făcute de oameni, nu numai că depărtează sufletul de Dumnezeu, ci ele și slăbesc firea omenească. Ele pun în stare de vinovăție înaintea lui Dumnezeu, întinează conștiința și slăbesc puterile ființei omenești, în cel care le face.

Mîntuirea, care ne vine de la Domnul Hristos, este o lucrare potrivnică păcatului, ea fiind în primul rînd nimicirea păcatului, atît după partea lui de vină, cît și a lucrării lui de slăbire a firii. Prin urmare, mîntuirea este iertare și refacere a omului, este înnoirea vieții și înobilarea sufletului. Mîntuirea este viața cea nouă în Iisus Hristos, este îmbunătățirea firii omenești, prin puterea lui Dumnezeu. Mîntuirea este schimbarea spre bine a omului, care a biruit răul, cu puterea lui Dumnezeu, este angajarea omului în bine, cu puteri înnoite, sub harul Sfîntului Duh. Ea este nimicirea păcatului, cu puterea virtuții.

Karlovy Vary VI

Conferințele „Karlovy Vary”, inaugurate în anul 1962, constituie întruniri ale reprezentanților Bisericilor din țările socialiste din Europa Răsăriteană și ai Bisericilor din Statele Unite, în centrul atenției acestora stînd problema păcii precum și definirea rolului Bisericilor în acțiunile de promovare a păcii.

Cea de a 6-a conferință de acest fel a avut loc între 10—13 decembrie 1984 la Karlovy Vary în Cehoslovacia, la ea luînd parte 52 de delegați, Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de P. C. Pr. Ștefan Alexe, profesor la Institutul Teologic Universitar din București și D-I Aurel Jivi, profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

La tema întrunirii: „Angajarea Bisericilor pentru pace și dreptate în Est și Vest” au fost prezentate două referate principale de către Eminența Sa Episcopul Karoly Toth, președintele Conferinței Creștine pentru Pace și de D-I William Thompson din partea delegației americane.

În cadrul discuțiilor care au urmat, atît în ședințele plene cât și în cele pe secții, cei doi delegați ortodocși români au contribuit la precizarea înțelegerii relației dintre dreptate și pace, a noțiunii de pace dreaptă, prin raportarea la numeroase pasaje scripturistice și patristice, la întreaga viață liturgică a Bisericii Ortodoxe, care constituie temeiul angajării ei în vremea noastră pentru realizarea acestor idealuri.

Au fost împărtășite participanților informații despre climatul de pace în care cultele din Patria noastră își desfășoară activitatea lor și relațiile dintre ele precum și despre unele acțiuni specifice concrete pentru pace cum a fost, de pildă, Adunarea Cultelor din România pentru pace și dezarmare (21—23 iunie 1984).

Cei doi reprezentanți ai Bisericii noastre au făcut cunoscute poziția și inițiativele României

pentru instaurarea în lume a unei noi ordini internaționale a păcii și dreptății. Între acestea amintim repetatele apeluri ale țării noastre pentru oprirea amplasării rachetelor nucleare în Europa și pentru reluarea negocierilor care să ducă la înlăturarea definitivă a acestora de pe continentul european, reducerea caracterului militar al celor două blocuri și crearea condițiilor pentru desființarea lor concomitentă, reducerea cheltuielilor militare și alocarea fondurilor respective unor programe de dezvoltare. A fost subliniată inițiativa României care a dus la proclamarea de către O. N. U. a anului 1985 drept Anul Internațional al Tineretului.

Exprimîndu-și îngrijorarea pentru stările de lucruri care amenință pacea lumii cum sînt: escaladarea cursei înarmărilor și în special a celei nucleare, tendința de militarizare a spațiului, încercarea unor state de a-și asigura propria lor securitate în detrimentul altor state, participanții la Conferința „Karlovy Vary VI” au consemnat următoarele obiective prin care Bisericile pot contribui la realizarea păcii și dreptății în lume: dezvoltarea în continuare a unor raporturi de frățietate între Bisericile din Răsărit și cele din Apus, alcătuirea unor programe pentru educarea în special a tineretului în spiritul păcii, sprijinirea unor programe ecumenice de luptă pentru pace, contribuția la înlăturarea foametei din lume, acțiuni pentru determinarea statelor să treacă la înghetarea arsenalelor nucleare ca prim pas către o dezarmare generală.

La sfîrșitul Conferinței au fost alcătuite și trimise mesaje Domnului Konstantin Cernenko, Președintele Sovietului Suprem al U. R. S. S., Domnului Ronald Reagan, Președintele S. U. A. precum și Conferinței de la Stockholm pentru dezarmare în Europa.

A. J.

Pustnicul de la Iordan ...

(Continuare din pag. 1)

nu luați mai mult decît este rînduit (Luca 1, 13).

Au venit apoi cei din serviciul ordinei publice. Se știe că pentru menținerea ordinei, de multe ori, trebuie folosită forța brutală. De aceea, gardienii se așteptau să li se spună ca neîntirziat să părăsească această profesiune, unde se întrebuințează forța și asprimea. Dar ca și la cei dinții, Ioan le spune și lor: *Pe nimeni să nu asupriți, nici să pîrșiți pe nedrept, ci să vă mulțumiți cu lefitele voastre* (Luca 3, 14).

Cuvînte foarte aspre are Ioan pentru farisei și cărturari. Aceștia susțineau că, de îndată ce sînt moștenitorii (fiii) lui Avraam, de drept sînt și moștenitorii împărăției cerurilor, căci lui Avraam i-a promis Dumnezeu, că-l face pîrintele poporului ales. Dar Ioan le spune răspicat: *Pui de năpîrci ... nu gîndiți să spuneți într-o voi: pîrinte avem pe Avraam, căci vă spun vouă că Dumnezeu și din pietrele acestea poate să ridice fii ai lui Avraam* (Matei 3, 10). *Faceți roduri vrednice de pocăință ...* (Matei 3, 7), căci acestea sînt cele ce duc la Dumnezeu.

În trecutul Bisericii creștine, multe au fost explicațiile asupra retragerii lui Ioan în singurătatea de la Marea Moartă. După descifrarea manuscriselor de la Qumran, s-a constatat că cei care au scris aceste documente au fost un grup de preoți, ce s-a retras în sălbatica pustietate Enghedi, din cauza decadenței morale de la templul din Ierusalim. Despre stricăciunea de la templu, au nu ne vorbește chiar Evanghelia după Ioan, unde aflăm că Domnul Iisus a alungat afară de vînzătorii de animale și păsări, apostrofîndu-i cu cuvinte ca acestea: *Casa Tatălui este casă de rugăciune, dar voi ați prefăcut-o în peșteră de negustori* (Matei 21, 13).

Mergînd pe calea deducțiilor, unii din cercetătorii manuscriselor de la Qumran au lăsat să se înțeleagă că Sf. Ioan Botezătorul ar fi făcut parte din grupul de la Qumran, căci, fiind fiul preotului Zaharia, și el devenise preot. Se știe că la treapta preoției n-ajungeau decît descendenții din casa lui Aaron, ce făcea parte din tribul lui Levi.

Deoarece grupul de preoți retras la Qumran, de lingă Marea Moartă, a fost identificat de către cei mai mulți din cercetătorii manuscriselor, cu secta esenienilor, ieșită din sinul poporului iudeu, cu un secol înainte de venirea în lume a Domnului Hristos, ar însemna că și Sf. Ioan a fost un esenian, pînă ce a ieșit la botezul și predica lui, la apa Iordanului.

Această discuție este încă în atenția celor care se ocupă de manuscrisele de la Qumran. Noi am menționat-o numai. Nu ne preocupăm în mod deosebit. Noi știm că în momentul botezului Domnului, Ioan nu se mai afla la Qumran, departe de Iordan cam la 60 de km, ci se afla la Enon lingă Salim (Ioan 3, 22), pe malul Iordanului, unde își avea reședința, urmat de ucenicii săi desul de numeroși, ucenici care nu l-au părăsit decît după uciderea lui Ioan de către Irod Antipa, la uneltirile curtezanei Irodiaida. Atunci ucenicii lui Ioan s-au alăturat celor ai Domnului Iisus.

Pentru zelul lui Ioan față de Legea lui Dumnezeu, pentru viața lui aspră și curată, Botezătorul s-a învrednicit să fie înaintemerătorul Mîntuitorului lumii. Biserica noastră ortodoxă îl comemoarează, cu multă venerație, de trei ori pe an: la 24 iunie, sfînta lui naștere, la 29 august, tăierea capului și la 7 ianuarie, a doua zi după botezul Domnului.

Noi românii datorăm o cinstire deosebită înaintemerătorului Domnului. La rugăciunile sale, noi românii avem o bisericuță (un schit), chiar pe locul unde a botezat el pe Iisus Hristos. Cînd ne gîndim că numai vreo două trei națiuni din întreaga lume au niște locașuri de închinăciune la Iordan, nu știm cum să mulțumim Tatălui cereș pentru binecuvîntarea dată Bisericii noastre străbune.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

● Marți, 1 ianuarie 1985, Tăierea împrejur, Sf. Vasile și Anul nou, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvârșit, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, Sf. Liturghie arhierescă în catedrala mitropolitană din Sibiu, în cadrul căreia, la momentul convenit, a hirotonit întru diacon pe licențiatul în Teologie Ovidiu Cheșcu. La priceasnă, Înalt Prea Sfinția Sa a rostit un ziditor cuvânt de învățătură, în care a zăbovit cu deosebire asupra bilanțului personal pe care sîntem îndatorați să-l facem fiecare la sfîrșit și început de an, spre a ne da seama cît am reușit să împlinim în bine ființa noastră, specificînd cîteva căi de realizare a acestei împliniri. În continuare, la reședința mitropolitană a avut loc o recepție, la care au participat: consiliul arhierescopesc, profesorii de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, deputați eparhiali, corul catedralei mitropolitane, preoți din oraș etc., la începutul căreia P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanu a exprimat I.P.S. Mitropolit Antonie, în numele celor de față, al clerului și credincioșilor din Arhiepiscopia Sibiului, urări de sănătate, de pace, de mult spor în tot lucrul cel bun.

● Luni, 7 ianuarie 1985, Sf. Ioan Botezătorul, I.P.S. Mitropolit Antonie a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă la bisericuța de lemn de la Schitul Păltiniș din Munții Cibinului, în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe absolventul de seminar Nicolae Nichifor.

● În zilele următoare, 9—12 ianuarie 1985, Înalt Prea Sfinția Sa a săvârșit în fiecare zi Sf. Liturghie arhierescă în capela Institutului Teologic Universitar din Sibiu, hirotonind întru diacon și întru preot pe C. diaconi: N. Nichifor pentru parohia Moardăș — prot. Agnita, Aurel Colceriu pentru parohia Cîrța — prot. Sibiu, Oct. Smădu pentru parohia Valea Zălanului — prot. Sf. Gheorghe și Ioan Avram pentru parohia Săcădate — prot. Sibiu.

● Duminică, 13 ianuarie 1985, I.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în catedrala mitropolitană din Sibiu, cu care prilej a hirotonit întru preot pe C. diacon P. Hațegan pentru parohia Aita Mare — prot. Sf. Gheorghe, iar întru diacon pe teologul R. Lupu. La priceasnă, I.P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățătură axat îndeosebi pe înțelesurile pe care le are cuvîntul: pocăiți-vă, cu care atît Sf. Ioan Botezătorul cît și Mîntuitorul Iisus Hristos și-au început activitatea publică.

CLUJ

● Duminică, 9 decembrie 1984, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavril din Cluj-Napoca, și a rostit un bogat cuvânt de învățătură. La sfîrșitul Sf. Liturghii, corul acestei parohii, înființat și pregătit de P.C. consilier eparhial Octavian Picu, a susținut un frumos și reușit concert de colinde. În seara aceleiași zile, în cadrul slujbei vecerniei, corul elevilor Seminarului Teologic, pregătit și dirijat de P.C. Arhid. Prof. Ioan Brie, a susținut îndătinat concert de colinde în catedrala arhiepiscopală, în prezența P.S. Episcop-vicar Iustinian și a unui mare număr de credincioși. Despre semnificația și importanța colindelor creștine a vorbit P.C. Pr. Simion Felecan.

● Duminică, 16 decembrie 1984, în Catedrala arhiepiscopală, în cadrul slujbei vecerniei, în prezența unui impresionant număr de credincioși, corul catedralei pregătit și dirijat de P.C. Arhid. Prof. Ioan Brie a prezentat un bogat și frumos concert de colinde. Despre semnificația colindelor creștine a vorbit P.C. Pr. Ioan Bizău.

ALBA IULIA

● Duminică, 2 dec. 1984, P.S. Episcop Emilian a participat la înscăunarea P.S. Timotei — noul Episcop al Eparhiei Aradului, coliturghisind cu înaltul sobor de Ierarhi.

● 6 dec. la Praznicul Sf. Ierarh Nicolae, P.S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierescă în biserica cu hramul „Sf. Treime” din Teiuș, hirotonind întru diacon pe teologul Călin Ioan pe seama catedralei din Alba Iulia și întru preot pe C. diacon Ioan Benchea pe seama acestei parohii.

● Simbătă, 8 dec. P.S. Episcop Emilian a prezidat lucrările Consiliului Eparhial, premergătoare Adunării Eparhiale, în care s-au analizat rapoartele generale ale celor trei secții ale Centrului eparhial.

● Duminică, 9 decembrie, au avut loc la Centrul eparhial lucrările Adunării Eparhiale sub președinția P.S. Episcop Emilian.

● Marți, 25 decembrie, Praznicul Nașterii Domnului, P.S. Episcop Emilian a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în catedrala episcopală și a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoție Petru Ioan Puiu. La vecernie, corala Catedralei episcopale a prezentat concertul tradițional de colinde.

● Miercuri, 26 dec. a doua zi de Crăciun, P.S. Episcop Emilian a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în catedrala „Sf. Treime” din Blaj, unde a hirotonit întru preot pe C. diacon Vasile Brumar, pe seama parohiei Sincel, prot. Aiud.

† Prof. Moise Popovici

În noaptea de 3 spre 4 ianuarie 1985 a trecut la cele veșnice prot. stavrofor Moise Popovici, fost duhovnic la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Adormitul în Domnul s-a născut în com. Gițașoaia, jud. Hunedoara, la 8 ianuarie 1903, într-o familie de preoți. Urmează cursurile liceului „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, precum și ale Școlii superioare de comerț, apoi se înscrie la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, pe care-l absolvă în 1925. În același an se căsătorește cu învățătoarea Ana Codrin și este numit preot în comuna Bogatu Român din Arhiepiscopia Sibiului. Aici păstorește 18 ani, înscrind însemnate realizări atît pe plan administrativ-gospodăresc cît și pe plan duhovnicesc. Între alte realizări amintim construcția bisericii din acea localitate.

La vârsta de numai 37 de ani rămîne văduv, cu un copil de 12 ani. A luat asupra sa și a purtat cu o pilduitoare resemnare jugul văduviei, pînă la sfîrșitul vieții. Pentru părintele Moise Popovici, cuvîntul paulin care spune că se cuvine ca preotul să fie bărbat al unei femei (I Tim. 3, 2) a dobîndit valoare de lege care se cere să fie întru totul respectată.

În urma decedului soției se transferă în satul său natal. Și aici se străduiește să înfăptuiască lucrări trainice, avînd în atenție în mod deosebit progresul moral-spiritual al păstoriiților săi.

Cunoscîndu-i zelul pastoral-misionar, mitropolitul Nicolae Bălan îl cheamă, în 1946, la Sibiu, unde activează pentru scurtă vreme ca șef de birou la Arhiepiscopia Sibiului. După care trece la Institutul teologic îndeplinind pe rînd funcțiile de contabil, secretar prim, iar din 1959 și pînă la pensionare, în 1967, duhovnic.

Începîndu-și viața aproape odată cu actualul secol, părintele Moise Popovici a trăit tot zbciumul vremurilor care s-au abătut asupra țării noastre și asupra acestei părți de lume. A fost martor al celor două mari conflagrații mondiale. Aceasta înseamnă că a cunoscut din plin ce este mizeria, sărăcia, amenințarea, teama de moarte și tot cortegiul de încercări și suferințe pe care le antrenează războiul.

Trăind apoi într-o provincie românească supusă vreme îndelungată unor puteri străine, a cunoscut, de asemenea, ce este frustrarea de cele mai elementare drepturi — între care dreptul de a vorbi în propria ta limbă, de a-ți păstra și mărturisii credința moștenită de la străbuni, de a te simți în propria ta țară ca la tine acasă.

Descendent dintr-o familie preoțească, adormitul în Domnul s-a hotărît să îmbrățișeze misiunea tatălui său într-o vreme în care Biserica reprezenta totul pentru românii din Transilvania. Părinții săi și el însuși au socotit că aceasta este calea pe care își va putea servi cel mai bine neamul și țara.

A cunoscut, este adevărat, și vremuri de biruință și insufleteitoare trăire românească, cum au fost la 1918, cînd poporul nostru s-a văzut, în sfîrșit, sub scutul și calda oblăduire a României celei una, sau cum au fost în august 1944, cînd din nou dreptatea a biruit și trupul sfișiat al țării s-a refăcut la loc, spre a fi românii întru toate și pentru de-a pururi una.

În mijlocul încercărilor, ca și în zilele senine și de bucurie, statura părintelui Moise Popovici a rămas mereu dreaptă. Greutatea vieții nu l-a putut încovoia, după cum a refuzat să se lase încovoiat și de cei peste 80 de ani pe care îi purta pe umeri. Era conștient de înalta îndatorire morală pe care i-o dicta misiunea de preot îmbrățișată de el din tinerețe.

A cules roade bogate în munca desfășurată cu dăruire la parohie, dar cele mai însemnate înfăptuiri le-a realizat în calitate sa de duhovnic al studenților de la Institutul nostru teologic. S-a impus în fața viitorilor preoți prin fermitatea de caracter, prin sobrietatea ținutei sale, prin evlavie adîncă, lipsită de orice formalisme față de cele sfinte, printr-o sinceră și leală atitudine cetățenească. Dăruit cu un har oratoric de excepție, Părintele Moise Popovici a cucerit de fiecare dată inimile credincioșilor și ale tinerilor studenți al căror duhovnic a fost.

Slujba înmormîntării sale a fost oficiată, simbătă, 5 ianuarie a.c., în biserica Iosefini Sibiu, de către un sobor de preoți și diaconi. Au rostit cuvîntări de omagiere a personalității celui adormit P.C. pr. prof. dr. Sofron Vlad, fost rector al Institutului Teologic Universitar din Sibiu și pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul aceluiași institut.

Dumnezeu să-l odihnească și cu dreptii să-l numere!

Pr. prof. D. Abrudan

Semnalăm... Semnalăm...

● Gelu Neamțu publică în „Crisia” X, editată de Muzeul Țării Crișurilor (Oradea, 1980), un studiu intitulat: Ecaterina Varga în istoriografia românească. Avem în față un studiu bine informat și mai ales bine echilibrat sub raportul obiectivității. Am menționat cel puțin două lucruri care merită să fie reținute: Ecaterina Varga, prezentată de vechea istoriografie cînd ca eroină, cînd ca aventurieră, în studiu lui Gelu Neamțu e o „figură luminoasă” (p. 115), „nici agentă provocatoare, nici înșelătoare, nici aventurieră” (p. 143), ci o femeie „iubitoare de dreptate” care „a stat în fruntea unei mișcări petiționare populare extrem de vii” (p. 143). Argumentarea lui Gelu Neamțu rezistă.

Al doilea lucru pe care îl elucidează Gelu Neamțu este acela privitor la rolul lui Andrei Șaguna în prinderea ei de către autorități pe la anul 1847, pe cînd Șaguna era numai Vicar la Sibiu. Sprijinindu-se pe documente limpezi, autorul arată mai întîi că Șaguna s-a amestecat în această afacere „din ordin”, precum a spus la vremea lui și Barițiu. De altfel, odată cu el au mers la fața locului și tatăl lui I. Sterca Suluțiu, Ion Suluțiu, și fratele său, Dionisie Suluțiu. Iosif Sterca Suluțiu face parte dintre cei care au contribuit în mare măsură la discreditarea lui Șaguna, în legătură cu episodul Ecaterina Varga. El își apără tatăl și fratele său, zicînd că au participat „din ordin” la arestarea Ecaterinei Varga, dar cînd e vorba de Șaguna, se face că nu știe că și acesta a participat tot din ordin!

Gelu Neamțu arată, cu probe, că Șaguna a stat de vorbă cu Ecaterina Varga în biserică nu aiară, așa că nu pot fi adevărate cele povestite cu privire la rolul lui în arestarea ei. Proba cea mai importantă, abia acum scoasă la iveală, o constituie propriile mărturii ale Ecaterinei Varga, publicate de un scriitor maghiar, Kiss András. Mărturiile au fost scrise la 4 februarie 1847, deci îndată după arestare. Ea scrie că întîlnirea s-a produs în biserică și că nu Șaguna a luat-o, ci „domnul vice-comite și judele nobiliar”. Tot acestuia au luat-o apoi „în sania lor” și au dus-o la Zlatna, Ighiu și Aiud (cf. p. 123—124).

Studiul lui Gelu Neamțu e mai mult decît binevenit pentru că tema n-a încetat să intereseze pînă în vremea noastră.

Adevărul în legătură cu această problemă, de mai bine de o sută de ani, e tracasat și supus torturilor, de resentimente confesionale prea evidente.

Gelu Neamțu restabilește adevărul care se dovedește a fi exact acela povestit de contemporanii lui Șaguna și de Șaguna însuși (v. N. Popea, Memorialul arhiepiscopului și mitropolitului Andrei baron de Șaguna..., 1846—1873, Sibiu, 1889, p. 9—34), recunoscut de G. Barițiu (Părți alese din istoria Transilvaniei, I, p. 664), dovedit de Ioan Lupuș (Un răspuns detractorilor lui Șaguna, Sibiu, 1909; idem: Mitropolitul Andrei Șaguna, Sibiu, 1909 și 1911, p. 47) de Silviu Dragomir ș.a.

● EXCOMUNICATORUL, roman de Dery Tibor (trad. de Constantin Olariu, B.P.T., nr. 1075, Buc., 1981), este de fapt viața romanțată a Sîntului episcop al Milanului, AMBROZIE, — ajuns episcop din guvernator imperial — asupra epocii și a moravurilor timpului. Insistă mai ales asupra controversei ariene și a amestecului puterii imperiale în viața Bisericii. Excomunicatorul este însuși Ambrozie, iar cel excomunicat e împăratul Teodosie, pedepsit pentru comiterea unor crime.

● Virgiliu Ștefănescu-Drăgănești publică în Buletinul european NOI TRACII nr. 114, anul XIII, 1984, p. 1—5) fondat de prof. Dr. Iosif Constantin Drăgan la Milano, un studiu intitulat: UN DOCUMENT LINGVISTIC DIN SECOLUL AL IV-LEA. E vorba de Biblia lui Wulfila, și de prezența în traducerea sa a foarte multor termeni latinești, atestați de altfel și de unii lingviști străini ca Antoine Meillet, Ernst Gamilscheg, Sigmund Feist, Max Herman Jellinek, Fr. Mossé, Joseph Wright ș.a. Și nu numai termeni, ci și anumite forme gramaticale prezente numai în limba noastră.

Cum Wulfila a tradus Biblia în limba gotică pe teritoriul nostru, între anii 340—350 d.Hr., se pune întrebarea: de unde ar fi termenii de origine latină, dacă populația de aici ar fi fost fugită în sudul Dunării de frica vizigoților odată cu retragerea lui Aurelian (271—275 d.Hr.), cum susțin unii istorici din tabăra dușmanilor noștri? Este evident că Wulfila a luat și cuvintele și formele gramaticale din limba localnicilor, pe care o știa.

Autorul vede în acest document încă o dovadă a continuității noastre pe vatra daco-romană.

● G. Popescu — Vilcea a mai scos din noaptea arhivelor UN MANUSCRIS AL VOIEVODULUI ALEXANDRU AL II-LEA (ed. Meridiane, București, 1984). E vorba de Tetraevangheliarul acestui voievod munțean (1568—1577), păstrat la mănăstirea Sucevița (ms. 23) și restaurat de „Laboratorul de patologice și restaurare a cărții” de pe lângă Biblioteca Centrală de Stat din București. În afara studiului introductiv, care ne întîlnește din nou cu competența autorului în arta miniaturilor, și cu o bogată bibliografie, cele 50 de reproduceri de scene biblice și portrete de voievozi sînt ireproșabil executate.

● Citeam „E noapte și e irig seniori”, cînd am auzit că senor Laurențiu Fulga a trecut pragul dincolo. Mi s-a părut un firesc și ultim capitol 145 al cărții în care tocmai își povestea începutul și așteptarea trecerii. Îmi pare rău că nu l-am iubit suficient și că nu i-am spus-o cînd încă l-ar fi bucurat. L-am întîlnit în casa scriitoarei Ioana Postelnicu.

Cartea e în întregime o povestire de o ciudată dar liniștită luciditate. S-a întîlnit cu Dumnezeu încă înainte de trecere. Poate că a început o nouă carte: E ziuă și e cald, seniori!

● Preotul cel nou din Offenbach M., R.F.G., Corneliu-Dorin Jacotă continuă cu succes tradiția inaugurată de pr. Tudor Alexandru, întors în patrie. A publicat nr. 7—9/1984 (anul VIII) al revistei „Viața creștină”, al parohiei „Sf. Nicolae” din orașul numit mai sus, cu un bogat conținut teologic, istoric, cultural și de informație bisericăscă.

● Mircea Handoca, mereu credincios lui Mircea Eliade, publică în revista Orizont (nr. 43, 1984, p. 3) o convorbire cu Mihai Șora despre acesta. O interesantă secvență de istorie culturală și universitară dinainte de cel de al doilea război mondial.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanu, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnedactor: Diac. Ezechiel Oancea; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.